

A photograph of a rural landscape. In the foreground, there is a grassy field. In the middle ground, several traditional buildings with steeply pitched, thatched roofs are visible. The background consists of a dense forest of tall, thin trees. A semi-transparent yellow rectangular box is overlaid on the upper part of the image, containing the title text. Another semi-transparent yellow rectangular box is overlaid on the lower part of the image, containing the author's name and affiliation.

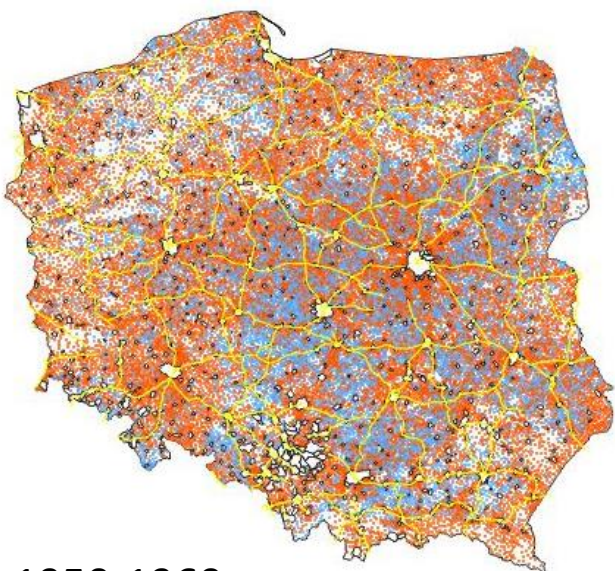
Regres demograficzny i jego konsekwencje dla obszarów wiejskich w Polsce

dr Monika Wesołowska
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

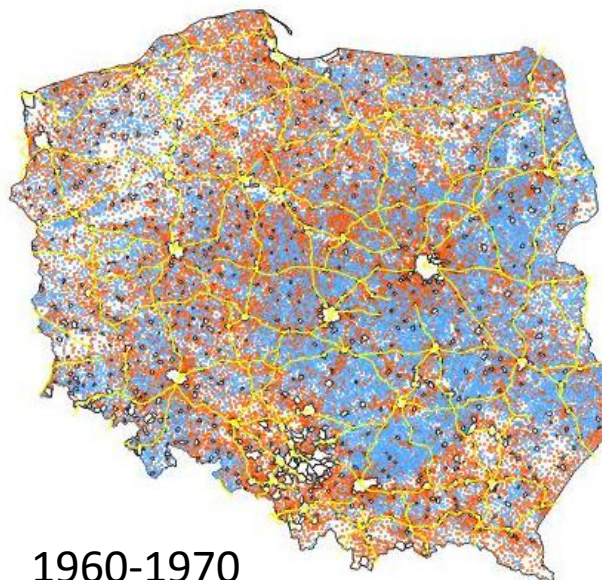

Zmiany liczby ludności w okresach międzypisowych w miejscowościach wiejskich

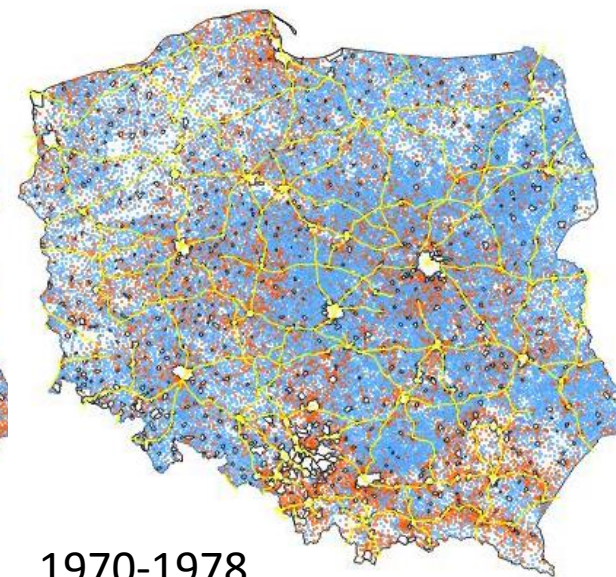
- spadek
- wzrost

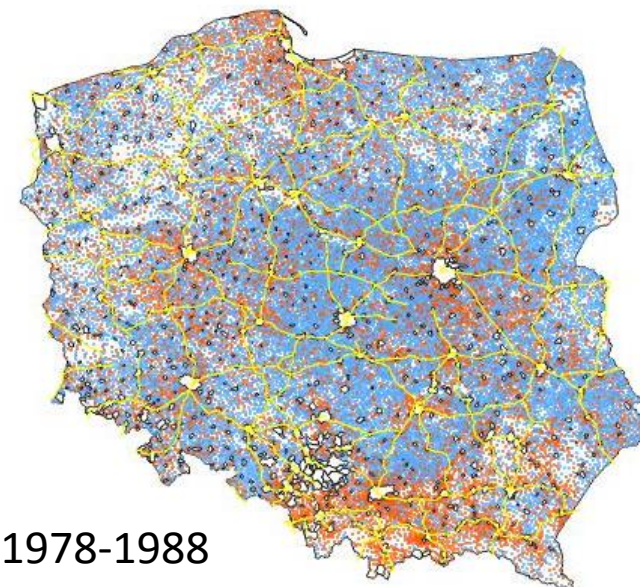
1950-1960

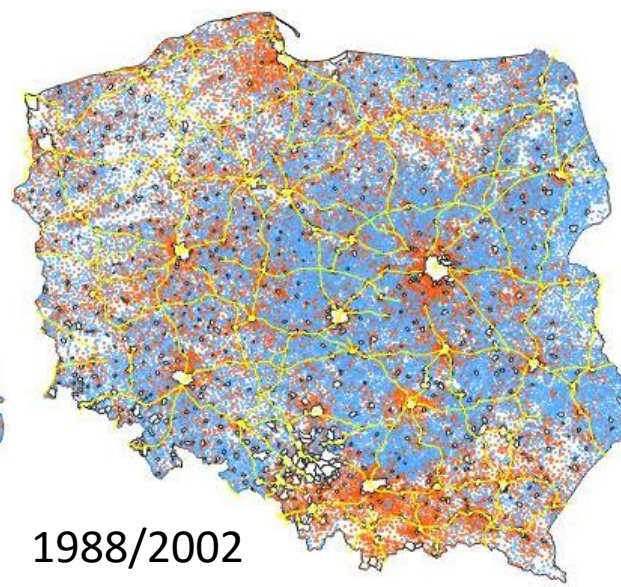
1960-1970

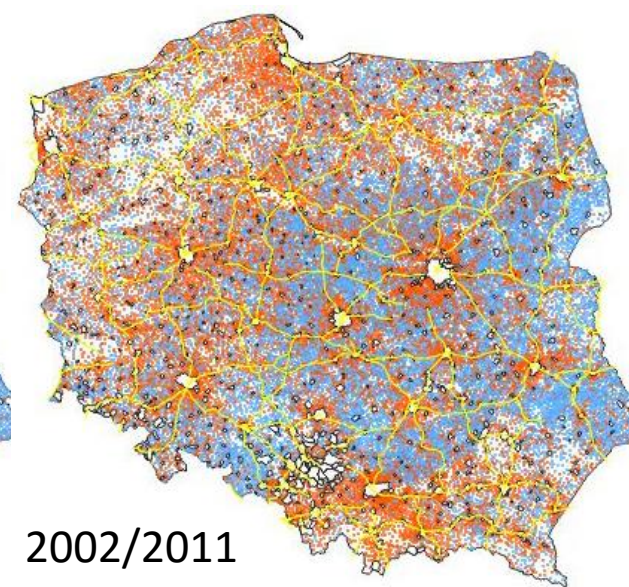
1970-1978

1978-1988

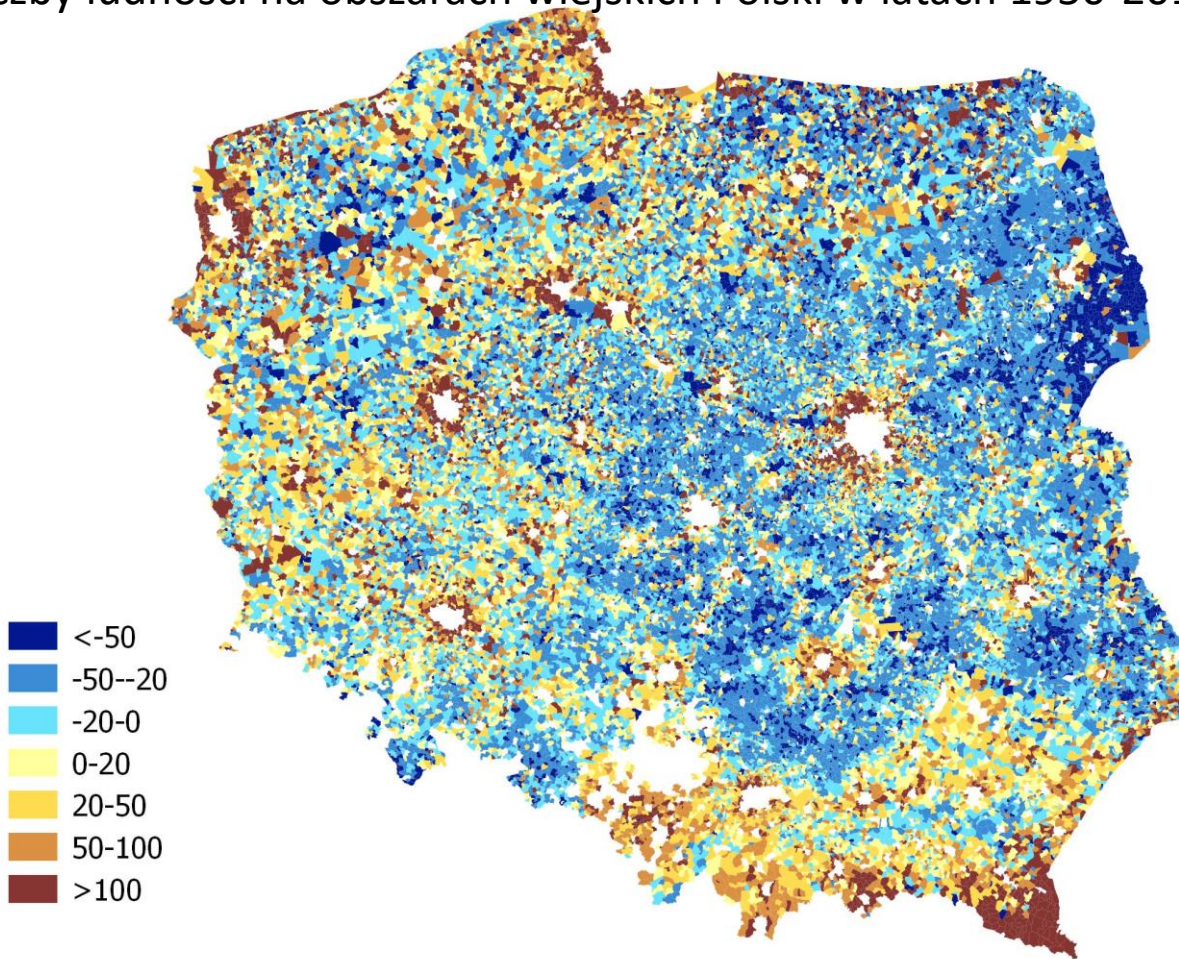
1988/2002

2002/2011

Zmiany liczby ludności na obszarach wiejskich Polski w latach 1950-2013 (1950=100%)

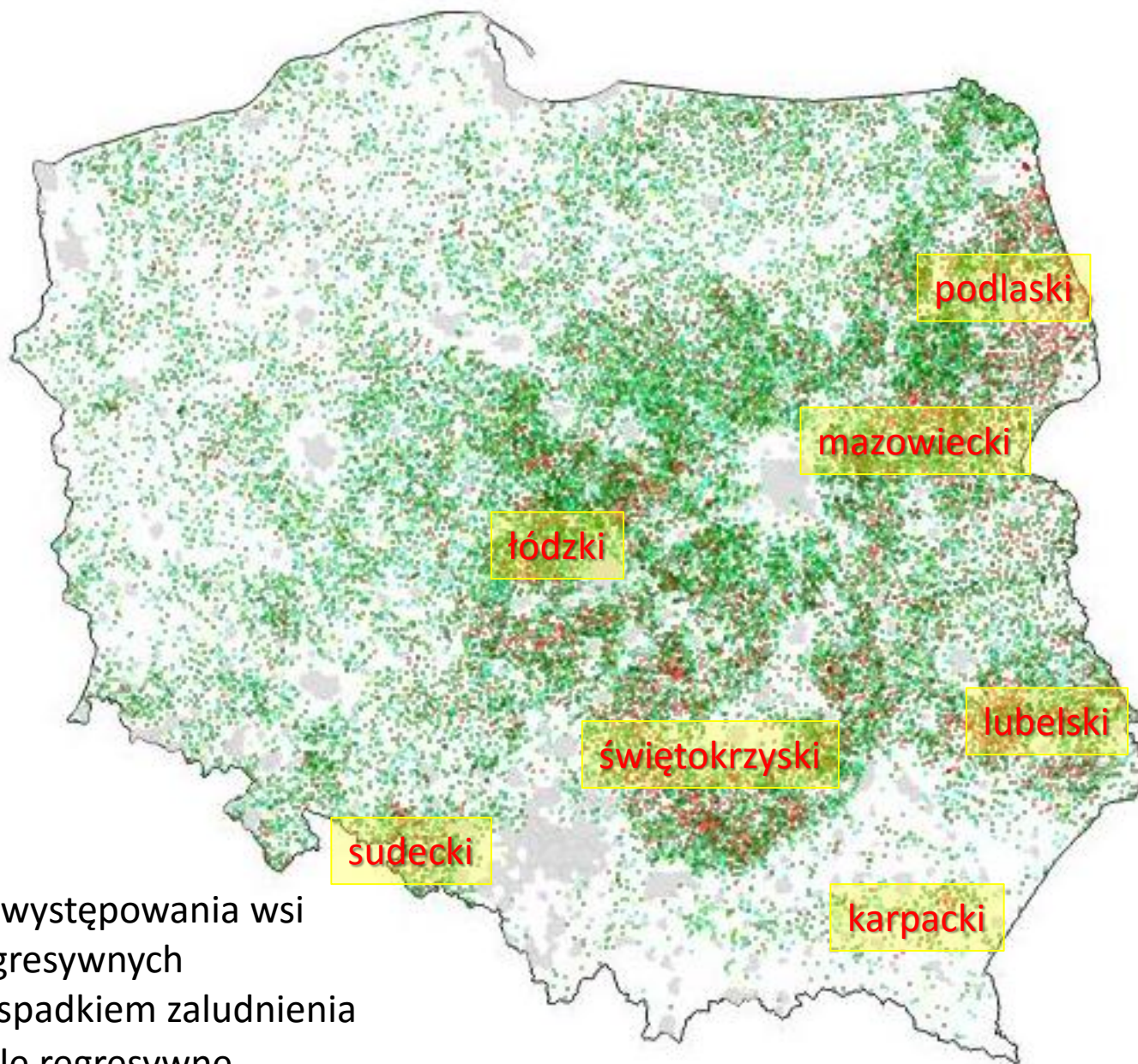

Zmiana zaludnienia	1950/1960	1960/1970	1970/1978	1978/1988	1988/2002	2002/2011
spadek	35,8	53,2	70,3	66,8	63,9	48,9
bez zmian	1,4	1,5	1,4	1,5	1,6	2,6
wzrost	62,8	45,2	28,3	31,7	34,5	48,5

Tab. Typy zmian zaludnienia w okresach międzypisowych (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wsie charakteryzujące się regresem zaludnienia w latach 1950-2011

- regiony występowania wsi stale regresywnych
- wsie ze spadkiem zaludnienia
- wsie stale regresywne

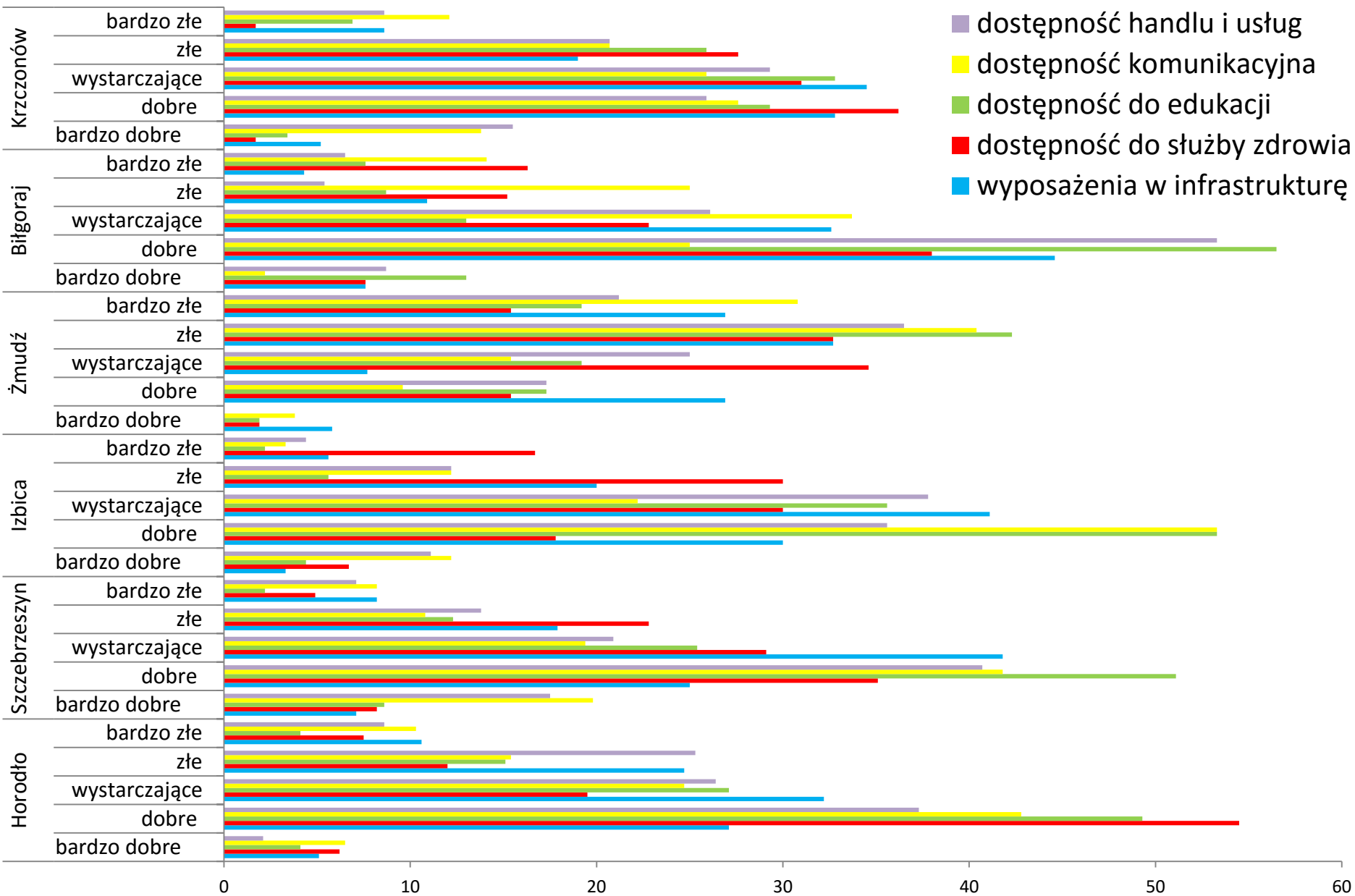
Konsekwencje regresu demograficznego

	1960			1970			1978			1988			2002			2011		
wielkość wsi	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
<50	29,3	54,0	16,6	25,7	52,2	22,1	22,2	52,2	25,6	19,1	49,5	31,2	17,9	51,2	31,0	13,9	56,6	29,5
50-100	35,0	54,3	12,7	28,6	52,2	19,1	24,0	53,9	21,9	21,8	50,7	27,0	22,1	53,4	26,0	17,4	58,1	24,5
100-200	35,2	53,0	12,0	28,7	52,2	18,3	24,6	53,1	21,6	22,9	51,1	25,3	23,1	53,5	23,6	18,8	58,7	22,5
200-500	34,0	53,2	12,3	28,4	52,9	18,1	24,6	54,0	20,8	23,7	51,4	24,2	23,9	53,7	22,2	19,3	59,4	21,4
500-1000	33,4	53,2	12,4	28,0	52,7	18,2	24,4	54,0	20,6	24,0	51,7	23,0	24,2	54,7	21,0	19,2	60,2	20,6
>1000	32,9	54,5	12,6	28,0	53,8	18,1	25,1	55,1	19,7	24,8	52,3	22,8	24,2	55,6	20,2	20,3	60,4	19,3

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym we wsiach stale depopulacyjnych

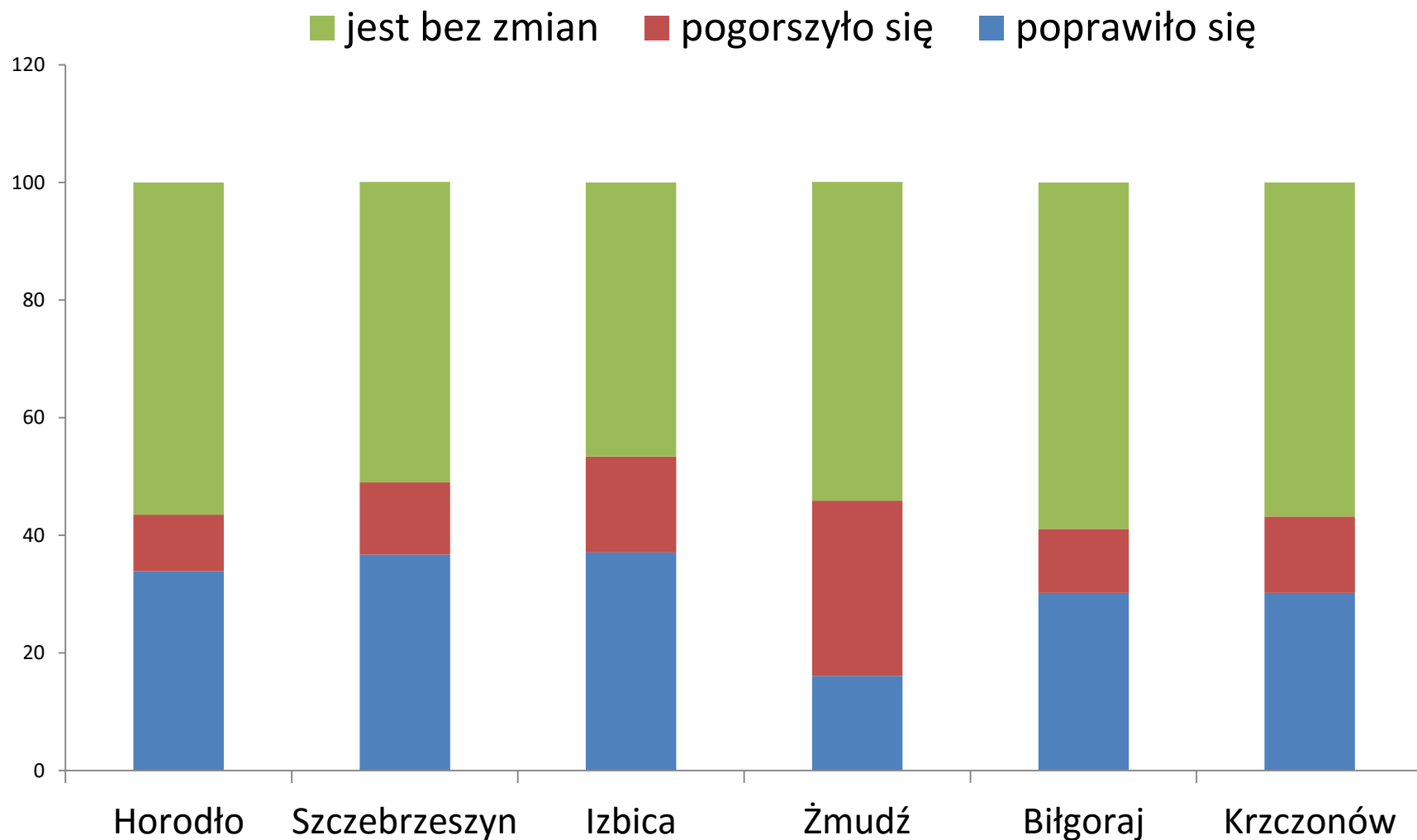
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Charakter przemian w świetle badań ankietowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet przeprowadzonych w 2015 i 2016r.

Czy uważa Pan/Pani, że w Twojej miejscowości nastąpiły w ostatnich latach jakieś zmiany?

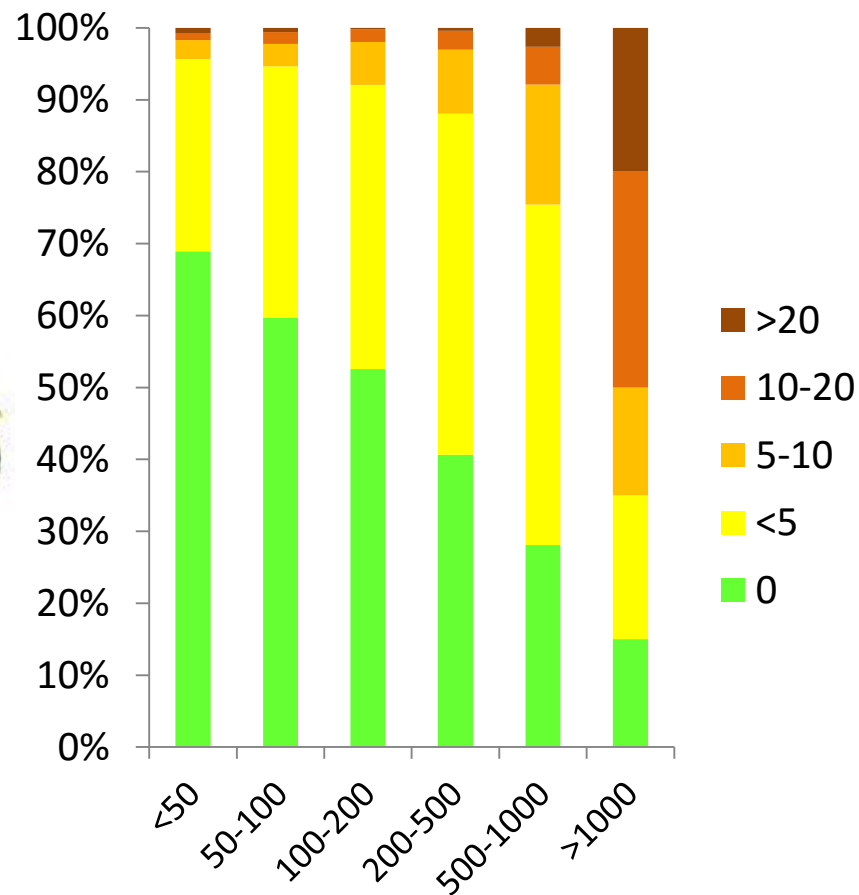
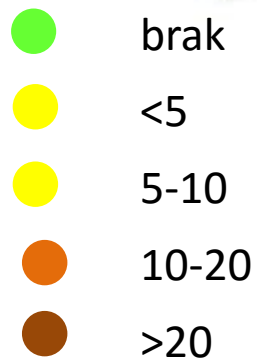
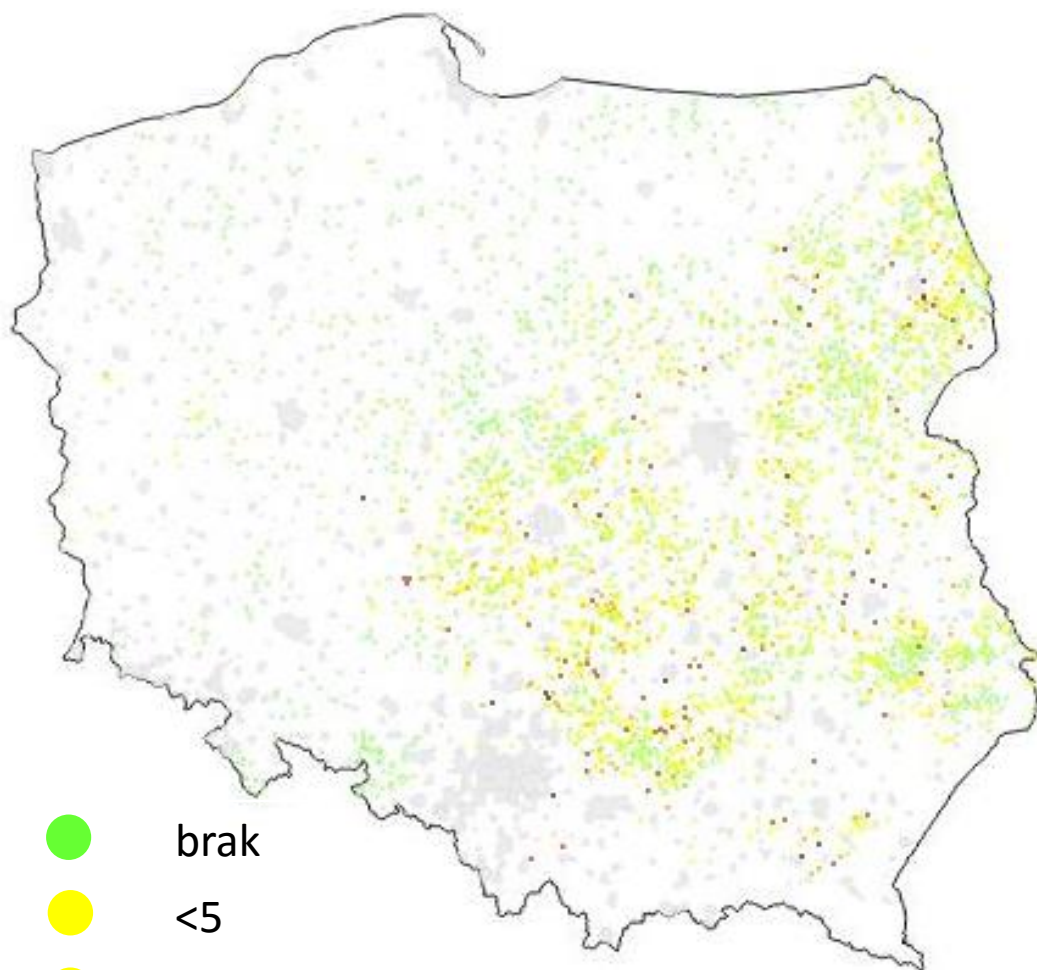
Typ wsi	Średnia dla mieszkania		Mieszkania wyposażone			Udział mieszkań (%)			
	powierzchnia	liczba izb	w: (%)	w: (%)	w: (%)	wybudowanych przed 1944r.	do 2 izb (%)	o powierzchni do 59m2	bez łazienki
Trwale wzrostowe	90,9	4,4	94,8	91,2	32,1	15,9	10,3	25,5	14,6
Z 5 wzrostami	86,9	4,2	93,8	89,2	21,2	22,8	11,3	30,0	17,6
Z 4 wzrostami	83,6	4,1	92,4	86,7	13,1	30,6	12,2	32,7	21,3
Z 3 wzrostami	83,0	4,1	91,7	85,7	8,2	35,5	12,3	33,3	23,4
Z 2 wzrostami	81,6	4,0	90,5	83,6	4,8	39,4	12,6	34,2	26,0
Z 1 wzrostem	78,2	3,9	87,7	80,4	1,6	40,5	13,4	37,6	29,5
stagnacja	87,0	4,1	87,5	80,6	5,4	36,8	12,5	28,1	28,9
Z 1 spadkiem	84,4	4,0	89,3	79,9	19,6	19,7	11,9	26,1	23,4
Z 2 spadkami	86,0	4,1	86,9	79,0	6,5	34,5	13,0	29,0	30,4
Z 3 spadkami	86,6	4,1	85,7	76,9	4,8	35,6	13,3	28,4	31,8
Z 4 spadkami	86,1	4,1	83,1	73,3	3,3	34,5	14,2	28,6	35,7
Z 5 spadkami	84,6	4,0	77,8	66,4	2,1	30,9	17,0	29,8	42,3
Trwale regresywne	79,8	3,7	75,5	58,2	1,6	25,8	20,3	31,5	49,8

Cechy przestrzeni mieszkaniowej we wsiach z trwałym regresem zaludnienia na tle pozostałych typów wsi (2002)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkania przekazane do użytkowania we wsiach o stałym regresie zaludnienia wg. wielkości wsi, 2008-2013

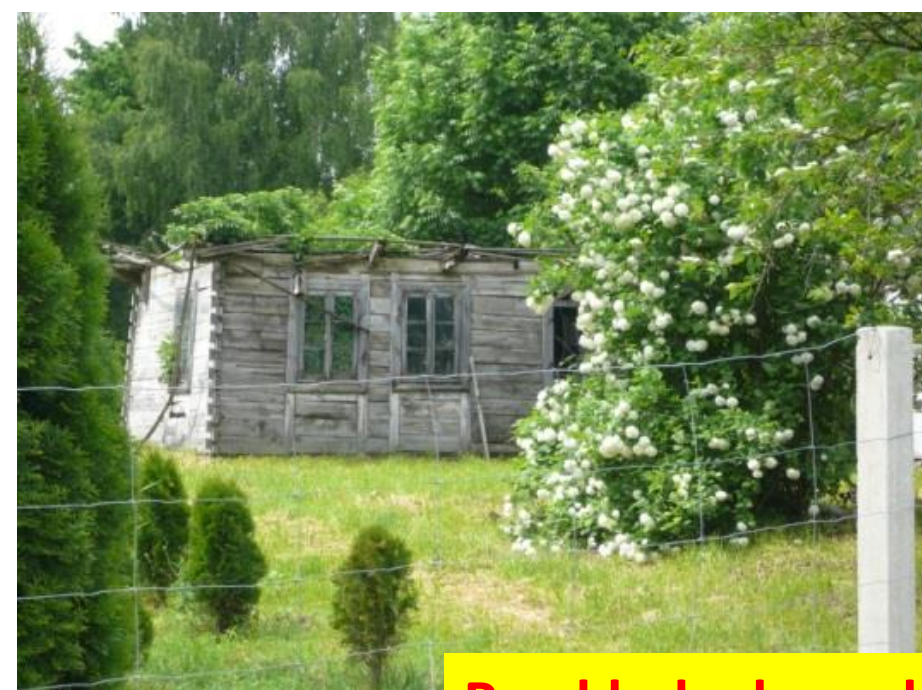

Zmiany w zabudowie wiejskiej i jej otoczeniu

	Budynki mieszkalne				Budynki gospodarcze			
	lata 70.	2015	różnica	ubytek %	lata 70.	2015	różnica	ubytek %
Bereźnica	109	107	2	1,8	182	164	18	9,9
Cegielnia	54	50	4	7,4	91	67	24	26,4
Ciołki	26	21	5	19,2	49	45	4	8,2
Horodło	469	415	54	11,5	509	391	118	23,2
Hrebenne	184	161	23	12,5	310	282	28	9,0
Janki	168	162	6	3,6	342	286	56	16,4
Kobło-Kolonia	34	32	2	5,9	52	51	1	1,9
Kopyłów	157	151	6	3,8	250	209	41	16,4
Liski	101	92	9	8,9	171	146	25	14,6
Łuszków	126	114	12	9,5	211	182	29	13,7
Matcze	139	138	1	0,7	246	231	15	6,1
Poraj	106	96	10	9,4	169	152	17	10,1
Rogalin	157	153	4	2,5	299	297	2	0,7
Strzyżów	301	289	12	4,0	309	285	24	7,8
Zosin	94	87	7	7,4	190	190	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie porównania map

Fot. autora

Przykłady degradacji budynków mieszkalnych

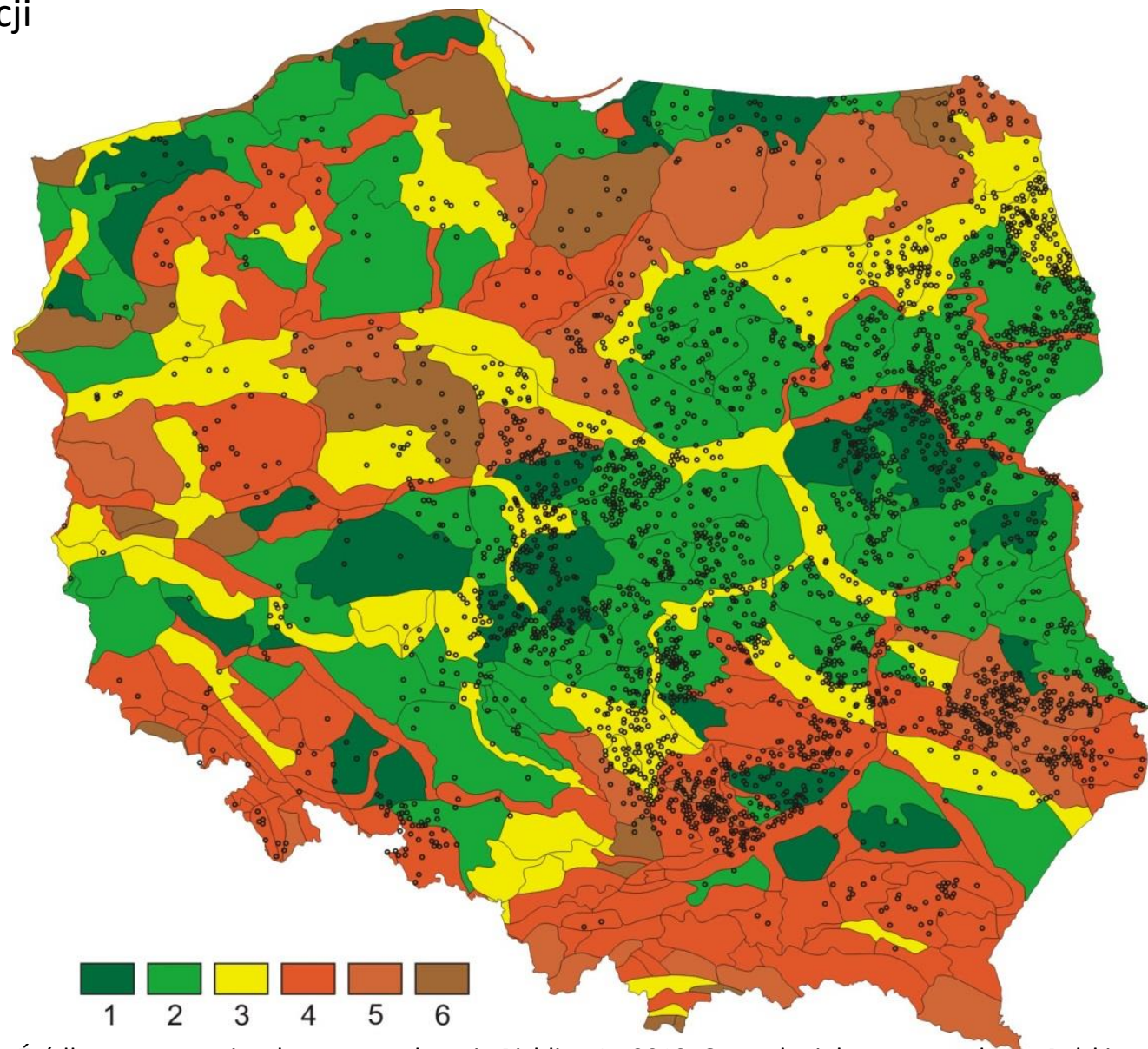
Zmiana funkcji zagrody wiejskiej

Przykłady adaptacji regionalnych budynków we wsiach ze stałym regresem zaludnienia na cele rekreacyjne

Fot.autora

Wsie stale regresywne na tle podziału na regiony fizycznogeograficzne Kondrackiego i oceny krajobrazu dla potrzeb rekreacji

Typ krajobrazu	Liczba wsi	%
1	331	11,2
2	1164	39,4
3	494	16,7
4	547	18,5
5	384	13,0
6	36	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Richling A., 2010, Ocena krajobrazu naturalnego Polski do potrzeb rekreacji, (w:) Przekształcenia struktur regionalnych - aspekty społeczne, ekonomiczne i przyrodnicze, red. S. Ciok, P. Migoń, Uniwersytet Wrocławski. Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Wrocław, s. 87-98.

czas	liczba wsi	%
0-6	2	0,1
6-12	184	6,2
12-18	465	15,7
18-24	553	18,7
24-30	690	23,3
30-36	432	14,6
36-42	283	9,6
42-48	152	5,1
48-54	106	3,6
54-60	69	2,3
60-64	20	0,7

Dostępność drogowa wsi stale regresywnych do miast na podstawie modelu dostępności transportowej IGIPZ PAN

czas	liczba wsi	%
0-12	2	0,1
12-24	58	2,0
24-36	282	9,5
36-48	621	21,0
48-60	723	24,5
60-72	642	21,7
72-84	263	8,9
84-96	174	5,9
96-108	104	3,5
108-120	49	1,7
120-132	31	1,0
132-144	7	0,2

Dostępność do miast >20 tys.

Dostępność do miast >100 tys.

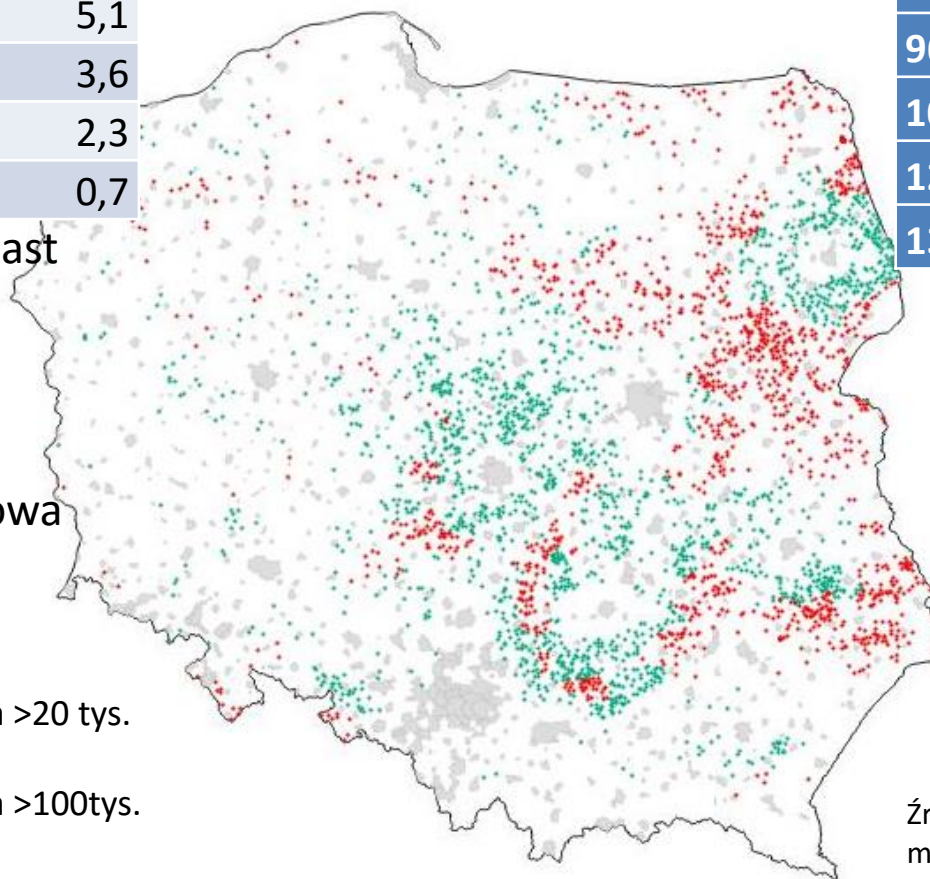
Dostępność drogowa

zła

dobra

Czas dojazdu do miasta >20 tys. mniej niż 30 min

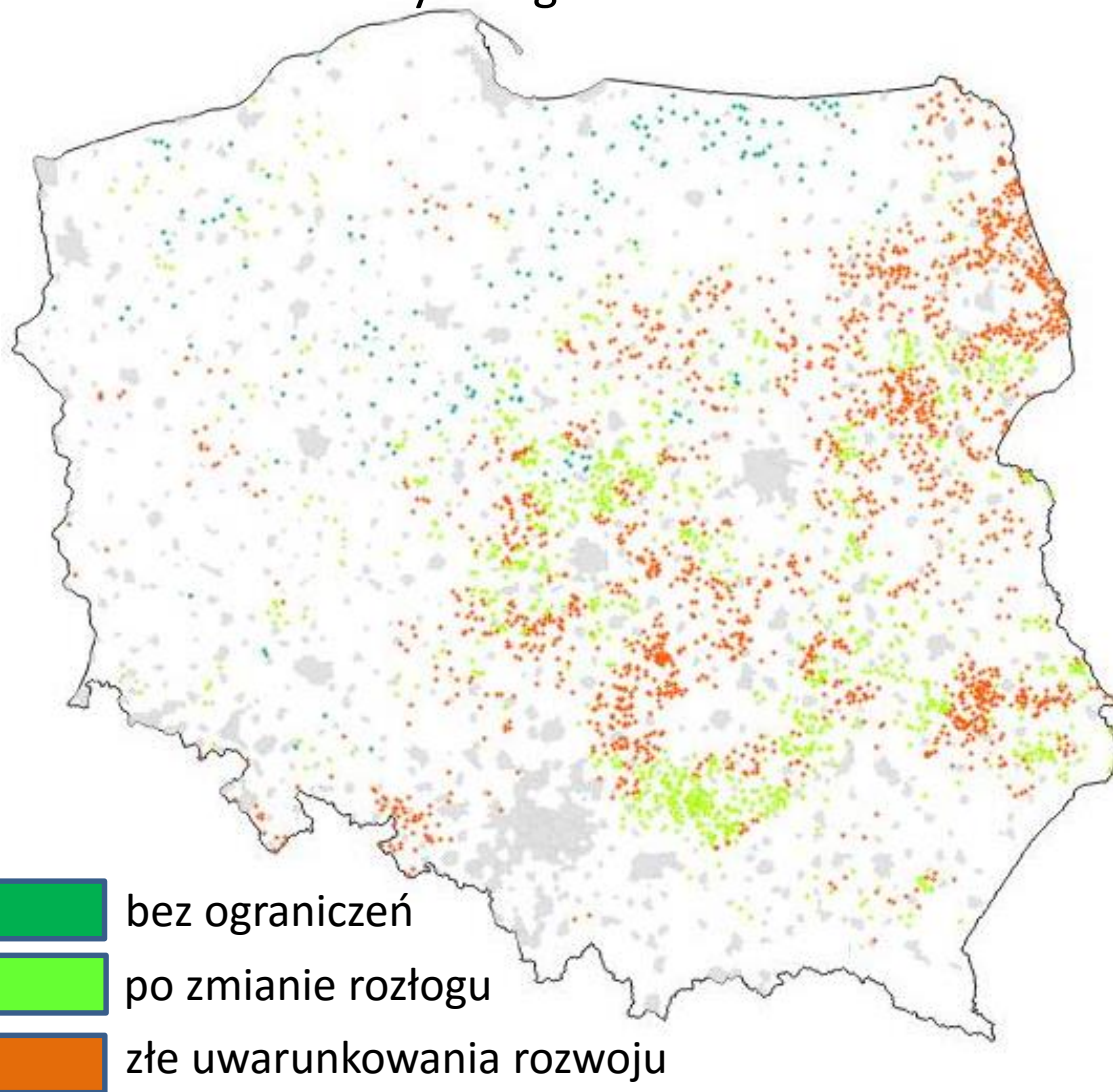
Czas dojazdu do miasta >100tys. mniej niż 1 godzina

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelu dostępności transportowej IGIPZ PAN

Możliwość prowadzenie działalności rolniczej na obszarach wsi ze stałym regresem zaludnienia

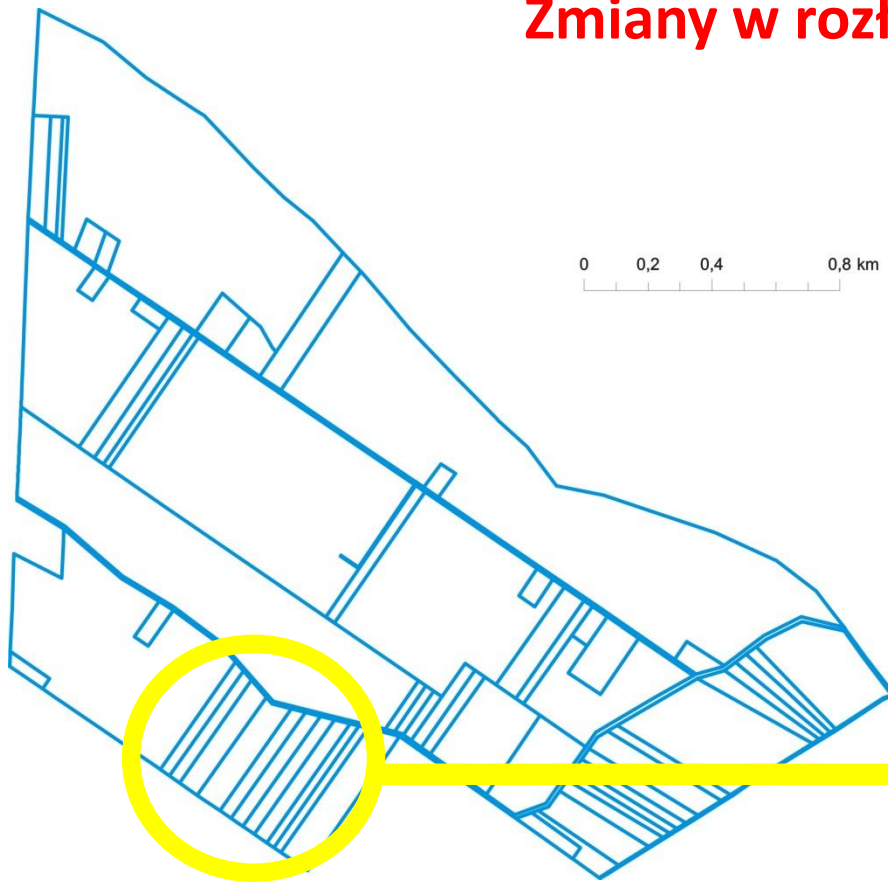

Powierzchnia działek	Liczba wsi	%
0,61-1,10	223	7,5
1,11-1,80	331	11,2
1,81-2,50	514	17,4
2,51-3,20	562	19,0
3,21-3,90	520	17,6
3,91-6,50	503	17,0
>6,5	303	10,3

Liczba działek	Liczba wsi	%
<5,50	3	0,1
5,51-6,50	71	2,4
6,51-7,40	54	1,8
7,41-8,50	73	2,5
8,51-10,00	221	7,5
10,01-12,00	792	26,8
12,01-20,00	1174	39,7
>20,01	568	19,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie map: WRPP IUNG, Woch F., Wierzbicki K., Eymontt A., Dziadkowicz-Ilkowska A., Maśloch P., Syp A., Kopiński J., Pietruch Cz., Miklewski A. 2010, Sprawozdanie merytoryczne z wykonania projektu badawczego dotyczącego efektywności ekonomicznej projektów wykonanych w ramach działania „Scalanie gruntów” Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” 2004-2006, zawierającego ocenę rezultatów scaleń gruntów. IUNG-PIB Puławy

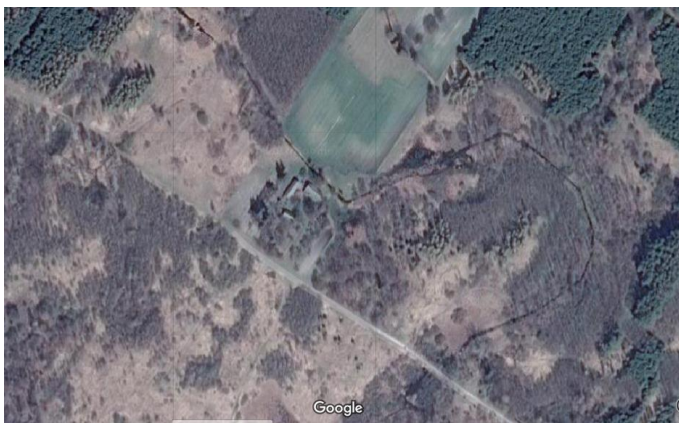
Zmiany w rozłogu wiejskim

1978

2015

Gałęźów, gmina Żmudź

1978		2015	
liczba działek	śr pow. [ha]	liczba działek	śr pow. [ha]
65	5,8	53	7,1

Wnioski

- zmiany liczby ludności zachodzące na obszarach wiejskich Polski w latach powojennych cechowały się dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Wzrost liczby ludności nastąpił w 38% wsi. Skupiały się one głównie w strefie oddziaływania ośrodków miejskich bądź w ośrodkach wiejskich oferujących pracę w zawodach pozarolniczych. Jednak w większości wsi 62%, następował stały odpływ ludności.
- wyodrębniają się wyraźnie wsie (całe obszary), o stałym regresie zaludnienia.
- proces zaniku demograficznego wsi przybiera różne tempo, oprócz spadku liczby ludności następują również ubytki w zabudowie
- na niektórych obszarach, o szczególnych walorach krajobrazowych, tradycyjny krajobraz wsi utrwalany jest przez ludność przybyłą na te tereny, głównie z dużych miast, która wykupuje siedliska w celu przekształcenia ich w tzw. „drugie domy”, nie naruszając przy tym tradycyjnych wzorców budowlanych

- fundusze europejskie stanowiły wsparcie budżetów gminnych w zakresie podstawowych inwestycji podnoszących atrakcyjność tych jednostek i ich konkurencyjność w układach lokalnych i regionalnych przy ich pomocy zaspokoiono potrzeby przede wszystkim w sferze infrastruktury technicznej i społecznej wsi
- na niektórych obszarach stymulowały rozwój pozarolniczej działalności (np. w sferze turystyki), jednak nie wpłynęły na zahamowanie procesów depopulacyjnych
- można spodziewać się, że na terenach charakteryzujących się szybkim tempem utraty liczby ludności dojdzie do degradacji zabudowy, na obszarach peryferyjnych, typowo rolniczych, już postępuje stopniowa degradacja tkanki osadniczej i rzeczywiste zanikanie osad
- powolnej poprawie ulega struktura wielkości gospodarstw rolnych

PRZYSZŁOŚĆ ?

